

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemanje za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., po — pošti prejemanje pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 14. septembra 1894.

Politiški oddelek.

Razdelitev deželnega šolskega sveta štajarskega.

Dne 2. septembra letošnjega leta se je štajarski poslanec dr. Gregorec izrekel, da bode začel najhujšo agitacijo za razdelitev deželnega šolskega sveta štajarskega. Odkritosrčno rečemo, da nas je to razradostilo, ker Slovenci ne bomo nikdar imeli svojih pravic, dokler bode na Koroškem in Štajarskem sedanja deželna šolska sveta odločevala. Preteklo je že precej vode, od kar so sklepali znane dunajske punktacije. Mnogo je bilo dobrega v njih, dasi se je od več strani proti njim toliko ugovarjalo. Ne da se tajiti, da se je v šolskem oziru na Češkem marsikaj premenilo, od kar se je razdelil deželni šolski svet češki. Mi sploh priznavamo, da bi te punktacije bile imele najboljše posledice, da so se izvele, in pa da se njih veljava ni nehala ob čeških mejah. Ž njimi bi se bilo tudi agitaciji za razne državnopravne programe vzelo precej podlage. V šoli in pa v javnem življenju bi se prebivalstvo bilo razdelilo po narodnostih, deželne meje bi bile zgubile mnogo pomena, razne narodnosti bi mirno živele druge poleg druge ne hodeč drugim v škodo.

Pisec teh vrst je tedaj tudi pisal o čeških punktacijah in v nekem slovenskem listu naglašal, da bi se moralo zahtevati, da se raztegnejo tudi na Slovence in pred vsem razdelita deželni šolski svet koroški in štajarski. Pozneje se je za tako razdelitev bil izrekel tudi shod slovenskih poslancev v Ljubljani. Od tega časa je pa o tej stvari zopet tiho postalo. Pri Slovencih se kaže namreč napaka, da ne znamo doganjati, da bi se razni politični projekti tudi uresničili. Treba je pred vsem, da se za stvar vname prebivalstvo in se zanjo oglašajo, poleg tega je pa tudi poslanci ne smejo pozabljati iz kakega neumestnega oportunitizma. Skoro bi rekli, da smo Slovenci v tem oziru nekaj zamudili. Bili so časi, ko bi se bilo dalo morda kaj storiti v tem oziru, mi mislimo,

dokler so še bile češke punktacije na dnevnem redu. Pa tudi sedaj stvar še ni zamujena. Sedanje stanje je tako le začasno, koalicija se bode morda nepričakovano razdrla, za to je pa potrebno, da se za vse pripravimo in z jasnimi tirjatvami nastopimo v odločilnem trenutku. Prej ali slej bode prišel čas, ko bode vlada prisiljena iskati sprave z vsem narodnostmi, ker sicer daljše parlamentarno vladanje ne bode mogoče.

Naše prepričanje je pa, da se mora v Avstriji narodno vprašanje skupno rešiti, ne pa posebe slovensko, češko, rusinsko itd. Zaradi tega bi priporočali našim poslancem, da bi sploh delali v političnih krogih na to, da se deželni šolski sveti ločijo po narodnostih. Pred nekaj leti bi se bili temu upirali morda Čehi, ali sedaj je pa upati, da se prepričajo, da bi stvar zanje bila ugodna. Na Češkem je deželni šolski svet že tako razdeljen in pri tej delitvi tudi ostane, razdelitev na Moravskem in v Šleziji bi pa pač bila le Slovanom v korist. Rusini bi pač bili zanj. Od Poljakov je mogoče sprva kako oprekanje, ali je vendar upanje, da se sprijaznijo s to mislijo. Razmere v Galiciji se nikakor ne morejo primerjati koroškimi in štajarskimi. Rusini imajo jako veliko ljudskih šol, po številu več nego Poljaki, le večrazrednic nimajo toliko, kar pa prihaja od tod, ker Rusini bivajo bolj na deželi. Glede srednjih šol so pač nekoliko prikrajšani, ali s časom se stvar tudi uravna. Na vseučilišči v Levovu se tudi rusinščini odpirajo vrata. Razmere se pa za Rusine zboljšajo, ako mej njimi zmaga tista smer, ki išče pred vsem sprave s Poljaki. Poljak ni tako nasproten Rusinu, kakor koroški Nemeč Slovincu. Poleg tega bi pa Poljaki le bolj ugovarjali, ko bi se dežela hotela razdeliti v dva dela, kakor nekateri Rusini žele. To bi se pa ne zgodilo. Deželni šolski svet bi se ne razdelil na dva okoliša, temveč po učnem jeziku, poljske šole bi pripadale pod poljski, rusinske pod rusinski oddelek deželnega šolskega sveta, naj se nahajajo kjer koli.

Sicer pa še ni gotovo, da bi vsi štajarski Nemci temu ugovarjali. Tukaj ne mislimo štajarskih konservativcev, ki v Gradci ne igrajo velike vloge in o katerih

upamo, da bi nas podpirali. Upati je celo, da še narodni Nemci ne bi delali prevelicih ovir. Spominjamo se še debat o šolskih stvareh v štajarskem deželnem zboru. Hudo so se narodni Nemci vlekli za nemške šole po južnoštajarskih mestih in trgih, ali na drugi strani se je pa baš od te strani z vso odločnostjo zagotavljalo, da Nemcem ni nič mari, kako so šole za slovenske otroke vrejene. Če torej ti Nemci ostanejo dosledni, ne smejo nikakor ugovarjati tej zahtevi, ki je vrezana prav po njih načelu. Za nemške šole bi se jim potem ne bilo bati, da bi se proti njih volji kako vrivala slovenščina.

Iz povedanega je razvidno, da položaj za celo stvar ni tako neugoden, da bi se izvesti ne dala. Treba je le odločnega postopanja in nekaj politične spretnosti, pa bomo prišli do cilja. Seveda nakrat ne bomo dosegli, pa vsaj se nobeno veliko stvar ne doseže hitro. Rim se tudi ni sezidal jeden dan. V Gradci in Celovci bode sprva precej kričanje in javkanje, ali vse to se bode poleglo, če le mi dosledni ostanemo pri svoji zahtevi. Glavna stvar je, da narod povsod pridobimo za to, da bode tako dolgo se oglašal, da se mu želja uresniči.

Sicer je pa še nekaj družega. Novi šolski nadzornik se tudi ne bode upal, tako odločno ponemčevati, ako bode videl povsod odločen upor proti nemštvu, upor, kakeršnega sedaj še ne pričakuje. Njegovo delovanje ne bode na pol tako škodljivo, kakor bi bilo, ko bi mirno gledali njegovo počenjanje. Zato je pa v vsakem oziru dobro, da se začne odločen odpor. Če bodo tudi drugi odlični štajarski Slovenci hodili po potu, katero je nastopil g. dr. Gregorec, utegnemo še Slovenci kedaj biti hvaležni, da je vlada imenovala Linhartta za nadzornika in tako vzbudila nas k odločnemu odporu. Torej le pogumno na delo, kajti pogumnega čaka zmaga.

Politični pregled.

Cesar v Levovu. — Dne 7. t. m. je prišel cesar v Levov in je bil jako slovesno vsprejet. V Levov so pa prišli tudi skoro vsi ministri. K cesarjevemu vsprejemu so prišle deputacije vseh galiških mest, okrajnih zastopov, deželni in državni poslanci in drugi odličnjaki iz vse Galicije. Na koldvoru je cesarja pozdravil v poljščini in ruščini deželni maršal in pri vhodu v mesto župan levovski. Odgovarjajoč na nagovor deželnega maršala, je cesar naglašal, da ga veseli napredek Galicije. On je že od svojega brata izvedel, kak napredek se vidi na razstavi in sedaj je sam prišel pogledat. Ne le iz poljskega temveč tudi iz rusinskega dela dežele je prišlo mnogo odličnih mož. To je pa nam se zdelo potrebno omeniti, ker se je od neke strani agitovalo proti obisku razstave, ker je preveč poljska. V tem zmislu so bili sklenili razni politični vodje, ali rusinski kmetje so pokazali, da imajo več zmisla za slovansko vzajemnost in pa za modro politiko, nego njih vodje. Sklenili so, da pojdejo v Levov. Gotovo so s tem le rusinski stvari koristili. S takim postopanjem se bode s časom doseglo povoljno razmerje mej obema narodnostima v Galiciji. Rusini se marsikaj tudi lahko nauče od Poljakov, ker poljsko slovstvo je veliko. Poljaki pa bodo od občevanja z Rusini imeli le korist, ker rusinski narod je še nepopačen. Mi postopanje Rusinov le odobravamo. Če tudi nekateri poljski politiki hodijo napačna pota, ali zaradi tega ne gre obsojati naroda samega.

Če se Rusini in Poljaki jedenkrat doma pobotajo, bode to ugodno vplivalo na vso avstrijsko politiko. To pa ne bode mogoče, drugače, da bodo Rusini smatrali za svoj bližnji slovanski narod poljski in ne bodo gledali v Rusijo.

Koroško. — Zadnja dopolnilna volitev na Koroškem je jasno pokazala, da koroški kmetje niso tako neumni, nego se večkrat rado trdi. Po volitvi v Spitaliču bili so se zbrali okrog mize volilni možje z novim poslancem. Pri tem je pala marsikaka pametna beseda. Jeden volilnih mož je naglašal, da so takoj s prvega bili trdno sklenili, da bodo volili kmeta. Če drugi gospodje, ki hočejo zastopati kmeta, imajo še tako dobro voljo, ali ne poznajo kmetijskih potreb iz skušnje. Taki zastopniki kmeta ne razumejo, naj ga tudi poslušajo. Drug kmet je pa naglašal, da se odposlanca ne sme zahtevati, naj doseže to, ali ono železnico, naj se za drugo kaj meni ali ne. Krajevni interesi ne smejo biti poslancu glavna stvar, temveč občni interesi in zlasti interesi kmetijskega stanu. Smisel vseh govorov zavednih kmetov ta večer je bil, da kmeta mora zastopati le kmet in kakor se kaže, da se hočejo koroški kmetje dosledno tega držati.

Shod nemških zaupnikov koroških. — Na 16. dne t. m. snide se v Beljaku shod nemških zaupnikov. Zbrali se bodo zastopniki nemških liberalcev in nacionancev, da se posvetujejo, kako odvrniti nevarnost, ki jim preti od Slovencev in nemških konservativcev. Zmaga nemških konservativcev in Slovencev na Gorenjem Koroškem jih je grozno poparila. Ta shod bode pa jim javaljne kaj pomagal, če tudi graška tetka kliče vse nemške naprednjake na ta shod; da se dogovore o malem narodnem delu, kakor imenuje agitacije med narodom. Dosedaj so po njenih mislih nemški naprednjaki se malo brigali za prebivalstvo in ž njim imeli premalo zveze. Zato so pa že zgubili zaupanje. Mi si mislimo, da so koroški kmetje pač toliko razsodni, da se zdaj tej nemškonapredni stranki ne usedejo na limanice, ko vidijo, da se jim približuje le zaradi tega, ker je v nevarnosti.

Košut. — Franc Košut bi rad vstopil v ogersko parlamentarno življenje, toda pokazala se je ovira. Oblastva mu ne priznavajo volilne pravice, ker je s svojim očetom vred izgubil ogersko državljanstvo. Vladi pa ni nič kaj po godu, da bi kedaj Košut prišel v ogerski državni zbor, ker bi oživel košutovstvo. Wekerle je s Košutovim proslavljenjem imel dovolj neprijetnosti ob smrti ogerskega puntarja.

Nemčija. — Cesar Viljem II. jako veliko potuje. Neki berlinski list je izračunal, da je minulo leto bival cesar samo 166 dnij doma. Ostalih 199 dnij je bil na potovanji. Sedaj potuje v vojaških zadevah, drugič gre na lov in zopet tretjič potuje v kako drugo svrhu. Zadnje dni je bival v Kraljevi v izhodnji Pruski, da prisustvuje odkritju spomenika Viljema I. Kakor povsod, kjer biva, rad govori in sicer jako ostro in zmirom v nekem zapovedovalnem tonu, češ, vse se mi mora pokoriti, tako je i to v Kraljevi storil. Kakor znano je prusko plemstvo, takozvavi agrarci proti gospodarstveni poliki Capri-vijevi, katero pa cesar odobrava. Spravil se je torej ob tej priliki v svojem govoru na prusko plemstvo in mahal prav po gorjanski po njih, češ da se ti protiustavljajo njemu kot cesarju in njegovim dobrim nameram. Očital je celo, koliko je država že potrošila za vzhodno Prusko, toda ne zato, je rekel, da bi se ta vzhodna Pruska potem ustavljala svojemu cesarju. Nepošten je, kdor se izneveri svojemu cesarju, je končal. Ta govor je vzbudil veliko senzacijo. Le z ozirom na to, da vse pozna cesarjev nervozen temperament, se ta res oster govor cesarjev ne tolmači tako hudo.

Mejnarodni mirovni kongres. — V Antverpnu vršil se je mejnarodni mirovni kongres, kateremu so prisustovali razni odposlanci iz Evrope in Amerike. Kongres se je posvetoval o tem, kako zagotoviti svetovni mir in kaj bi bilo storiti, da bi posamezne države si prihranile ogromne vojaške stroške. Sprejel se je v tem smislu predlog, da naj se vlade